

KATALOG KOMPETENC ZA PROGRAM USPOSABLJANJA »AKTIVACIJA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ«

Razpis: KA2-1-2023

Ključna aktivnost 2 (KA2) – Sodelovanje med organizacijami in institucijami: mala partnerstva na področju izobraževanja odraslih

Številka projekta: 2023-1-SI01-KA210-ADU-000156306

Ime projekta: »Krepitev osebne odgovornosti v zaporniškem sistemu za trajnost v družbi«

Kratek naziv projekta: »First in - then out«

Obdobje izvajanja projekta: 1. 9. 2023 – 28. 2. 2025

Koordinator projekta: Cene Štupar – CILJ (SI)

Partner v projektu: Centar za izobrazbu (HR)

Pridruženi partner: Ministrstvo za pravosodje, URSIKS (SI)

Katalog kompetenc za program usposabljanja Aktivacija za trajnostni razvoj so pripravili člani projektnega tima projekta:

Anto Aščić, Renata Bačvić, Smiljka Baranček, Dragica Glažar, Mira Jakupaj, Jure Jamšek, Sanda Jerman, Zdenko Jušić, Josipa Maras Babić, Željka Mlinarić in Srećko Podsečki

Februar, 2025

UVOD

V okviru programa usposabljanja *Aktivacija za trajnostni razvoj* udeleženci programa (učitelji in zaposleni v zaporskem sistemu) razvijajo in nadgrajujejo **kompetence**, ki omogočajo **celostno razumevanje, refleksijo, vrednotno naravnost in prenos trajnostnih načel** v vsakodnevno prakso ter pedagoško delo z zaprtimi osebami. Trajnostni razvoj v zaporskem sistemu zahteva namreč celosten pristop, ki presega zgolj tehnično uvajanje okolju prijaznih praks.

Kompetence, vključene v program usposabljanja *Aktivacija za trajnostni razvoj*, so bile izbrane na podlagi aktualnih evropskih in mednarodnih kompetenčnih okvirov, ki naslavlajo trajnost ter popisa dobrih praks in ugotovljenih potreb po uvajanju trajnosti v zaporski sistem Republike Slovenije in Republike Hrvaške. Program usposabljanja *Aktivacija za trajnostni razvoj* je zasnovan za zaposlene in učitelje v zaporskem sistemu, z namenom opolnomočenja za vključevanje trajnostnih praks pri delu z zaprtimi osebami. Zaradi kompleksnosti in rigidnosti institucionalnega okolja je bilo še posebej pomembno, da izbrane kompetence omogočajo ne le razumevanje trajnosti, temveč tudi njeno dejavno uresničevanje v vsakdanjem poklicnem kontekstu.

UTEMELJITEV IZBORA KOMPETENC NA PODLAGI EVROPSKIH KOMPETENČNIH OKVIROV, RAZISKAV IN UGOTOVLJENIH POTREB IZ PRAKSE

Pri oblikovanju kataloga kompetenc smo se oprli na naslednje temeljne evropske okvire:

GreenComp – The European Sustainability Competence Framework (Evropska komisija, 2022)

GreenComp opredeljuje 12 trajnostnih kompetenc, razdeljenih na štiri domene: sistemsko mišljenje, razmišljanje o prihodnosti, vrednote in ukrepanje za trajnost. Okvir naslavlja tudi ključne osebnostne lastnosti, kot so zavzetost, odgovornost, sodelovanje in refleksija. Kompetence, kot so ekološka ozaveščenost, etika in odgovornost ter sposobnost prilagoditve na spremembe, so neposredno povezane z GreenComp načeli. Vir: GreenComp, 2022

LifeComp – European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Competence (Evropska komisija, 2020)

LifeComp poudarja pomen samozavedanja, empatije, odpornosti, sodelovanja in refleksije. Gre za kompetence, ki so še posebej pomembne za delovanje v institucijah, kot so zapori, kjer je dinamika dela izrazito čustveno in socialno zahtevna. Kompetence, kot so komunikacijske veščine, timsko delo in etika in odgovornost, črpajo iz tega okvira. Vir: LifeComp, 2020

EntreComp – The Entrepreneurship Competence Framework (Evropska komisija, 2016)

Ta okvir širi razumevanje podjetnosti kot zmožnosti prepoznavanja priložnosti, ustvarjanja vrednosti in prevzemanja odgovornosti za spremembe. Kompetence, kot sta proaktivnost in inovativnost, se tesno navezujejo na dimenzije “Into Action” in “Ideas and Opportunities” tega okvira, s poudarkom na iniciativnosti tudi v težko spremenljivih sistemih, kot so zapori. Vir: EntreComp, 2016

UNESCO Roadmap for Education for Sustainable Development (ESD) (2020–2030)

Globalna strategija ESD spodbuja vključevanje trajnosti v vse ravni izobraževanja in opredeljuje ključne kompetence za 21. stoletje, kot so kritično mišljenje, sodelovanje, odgovornost in sistemska perspektiva. V kontekstu zaporskega sistema je to pomembno za razvoj kompetenc, kot so etika, proaktivnost in prilagodljivost. Vir: UNESCO ESD, 2020

OECD Learning Compass 2030

OECD-jev okvir opisuje kompetence, ki posameznikom omogočajo navigacijo kompleksne in hitro spreminjajoče se družbe. V ospredje postavlja agencijo posameznika, prilagodljivost, sodelovanje in prevzemanje odgovornosti – vse to so elementi, ki se odražajo v našem kompetenčnem modelu. Vir: OECD Learning Compass

CEDEFOP: Key Competences for Lifelong Learning (2018)

Okvir osmih ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje vključuje tudi socialne in državljanske kompetence, učenje učenja, podjetnost in kulturno zavest, ki jih je mogoče neposredno prenesti na učitelje in zaposlene v zaporskem sistemu. Vir: CEDEFOP, 2018

EPALE – Evropska platforma za izobraževanje odraslih

Platforma nudi konkretne primere dobrih praks trajnostnega izobraževanja odraslih, tudi znotraj zaporskega sistema, in metodološke smernice za razvoj kompetenc v formalnem in neformalnem kontekstu. Vir: EPALE

Poleg evropskih dokumentov pa smo pri pripravi Kataloga kompetenc prav tako upoštevali sistematično analizo Seznama dobrih praks in predlogov na področju trajnostnega razvoja v zaporskih sistemih Republike Slovenije in Republike Hrvaške ter ugotovitve iz dveh evalvacij pilotnih izvedb programa Aktivacija za trajnostni razvoj, izvedenih v Republiki Hrvaški (17. – 19. december 2024) in v Republiki Sloveniji (3. – 4. februar 2025).

SKLOP KOMPETENC, KI JIH UDELEŽENCI PROGRAMA AKTIVACIJA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ RAZVIJEJO IN NADGRADIJO

Za program usposabljanja *Aktivacija za trajnostni razvoj* smo na podlagi zgoraj navedenih evropskih kompetenčnih okvirov, raziskav in ugotovljenih potreb iz prakse identificirali sedem ključnih sklopov kompetenc, ki omogočajo učinkovito vključevanje trajnostnih vsebin v delo in poučevanje zaprtih oseb. Z vključitvijo tematskih sklopov programa – Uvod v trajnostni razvoj, Vpliv posameznika na spremembe, Hrana in voda, V zdravem telesu zdrav duh in zdravo okolje, Odpadki in reciklaža, Sredstva za čiščenje in higiena, Hrana in voda, Energija, program usposabljanja omogoča, da se kompetence razvijajo **konkretno in problemsko, v neposredni povezavi z realnostjo zaporskega življenja**. Cilj ni le osveščanje, temveč tudi **krepitev zmožnosti za dejavno vključevanje trajnostnih načel v pedagoško in strokovno delo**.

Sklopi kompetenc:

1. Ekološka ozaveščenost

Trajnost se začne z razumevanjem. V zaporskem okolju, kjer so možnosti za stik z naravo omejene, je ozaveščanje o okoljskih vplivih še toliko pomembnejše. Udeleženci razvijejo sposobnost prepoznavanja okoljskih problemov, njihovega vpliva na zdravje in družbo ter iščejo konkretne rešitve.

2. Proaktivnost

Spremembe v institucionalnem okolju pogosto temeljijo na pobudah posameznikov. Proaktivnost omogoča, da zaposleni in učitelji postanejo nosilci sprememb, ki tudi v omejenih razmerah iščejo načine za uvajanje trajnostnih izboljšav.

3. Etika in odgovornost

Zaporski sistem je prostor, kjer je vprašanje odgovornosti izrazito navzoče. Trajnostni razvoj temelji na etičnih načelih – socialnih, ekonomskih in okoljskih. Z razvojem te kompetence udeleženci gradijo vrednostno podlago za delo, ki spoštuje človekove pravice, dostojanstvo in okoljsko pravičnost.

4. Inovativnost

Inovativno mišljenje omogoča ustvarjanje novih poti znotraj starih struktur. V program vključujemo to kompetenco, ker udeleženci pogosto delujejo v rigidnem okolju, ki zahteva ustvarjalne in praktične rešitve za vključevanje trajnostnih vsebin.

5. Komunikacijske veščine

Prenos znanja in vrednot ni mogoč brez učinkovitih komunikacijskih zmožnosti. Ta kompetenca je ključna za uspešno delo z različnimi ciljnimi skupinami – sodelavci, vodstvom in zaprtimi osebami, ki imajo pogosto zelo raznolike ravni razumevanja in motivacije.

6. Timsko delo

Uvajanje trajnostnih sprememb v zaporih je lahko učinkovito le, če temelji na sodelovanju. Kompetenca timskega dela krepi sposobnost delovanja v interdisciplinarnih timih, skupnem reševanju problemov in doseganju konsenza.

7. Sposobnost prilagoditve na spremembe

Trajnostni izzivi, kot so podnebne spremembe, energetske krize in družbene neenakosti, zahtevajo visoko stopnjo prilagodljivosti. V zaporskem sistemu, kjer so spremembe počasne in pogosto od zgoraj navzdol, je to kompetenca preživetja in napredka.

SKLOP KOMPETENC, KOMPETENCE IN POKAZATELJI KOMPETENC

1.) EKOLOŠKA OZAVEŠČENOST

Cilj te kompetence je prepoznati, razumeti in utemeljiti vplive človeških dejavnosti na okolje v zaporskem sistemu ter se zavedati, da z lastnim delovanjem lahko vplivamo na zmanjšanje negativnega okoljskega odtisa.

Sklop kompetenc	Kompetenca	Pokazatelji kompetentnosti
1.) Ekološka ozaveščenost	Informiranje o varovanju okolja	- Poznavanje ključnih okoljskih problemov, ki ogrožajo svet in lahko vplivajo na delovanje v zaporskem sistemu (podnebne spremembe, višanje temperature, dvig morske gladine, suše, požari in poplave v naravi, izguba biodiverzitete, onesnaženost vode, tal in zraka,...). - Poznavanje osnovnih okoljskih konceptov, kot so trajnostni razvoj, zeleni prehod, ogljična nevtrálnost, izpuščanje / zajemanje emisij toplogrednih plinov v naravi, ponori, ogljični odtis, blaženje podnebnih sprememb, prilagajanje na podnebne spremembe. - Poznavanje razlike med blaženjem podnebnih sprememb (zmanjševanje emisij toplogrednih plinov) in prilagajanjem podnebnim spremembam. - Poznavanje nacionalne in mednarodne zakonodaje oz. ključnih dokumentov glede varovanja okolja.

		- Poznavanje ključnih izvedbenih dokumentov uprave zaporskega sistema, ki prispevajo k ciljem trajnostnega razvoja.
	Razumevanje ekoloških problemov	- Razumevanje osnovnih vzrokov ekoloških problemov, ki so posledica človekovega delovanja (prekomerna raba virov, onesnaževanje okolja z emisijami toplogrednih plinov in kemikalijami, krčenje gozdov,...). - Razumevanje posledic ekoloških problemov na okolje, ekonomijo, družbo in zdravje ljudi ter na biotsko raznovrstnost. - Razumevanje, zakaj je potreben trajnostni razvoj. - Razumevanje, kako človeške dejavnosti vplivajo na okolje in kakšen je ta vpliv v različnih sektorjih, kot so industrija, kmetijstvo, promet, urbanizacija itd. - Razumevanje, kako zaporski sistemi vplivajo na okolje, vključno z emisijami toplogrednih plinov, porabo energije, porabo vode, ravnanjem z odpadki in uporabo zemljišč.

	Motivacija za trajnostni življenjski stil	- Zavedanje osebne odgovornosti in lastne vloge pri varovanju okolja kot pomemben motivacijski dejavnik za prizadevanje za bolj trajnostni način življenja, ki vključuje zmanjšanje porabe virov, uporabo obnovljivih virov energije, zmanjšanje količine odpadkov ter podpiranje lokalne proizvodnje in okolju prijaznih izdelkov. - Zavedanje, da trajnostni način življenja lahko koristi lastnemu zdravju, zdravju sodelavcev ter zaprtih oseb v zaporskem sistemu, na primer zmanjšanje izpostavljenosti škodljivim kemikalijam ali izboljšanje kakovosti zraka. - Razumevanje, da se s trajnostnimi praksami, kot so zmanjšanje porabe energije in vode ter z izbiro trajnostnih izdelkov in storitev, v zaporskem sistemu lahko dosežejo prihranki. - Zavedanje, da se z uvedbo trajnostnih praks lahko izboljša delovno okolje v zaporskem sistemu. To vključuje energetska učinkovitost, boljše ravnanje z odpadki, uporabo obnovljivih virov energije in druge ukrepe, ki lahko prispevajo k bolj zdravemu in varnejšemu okolju.
	Spodbujanje trajnostnih življenjskih vrednot	- Stremljenje k bolj trajnostnemu življenjskemu slogu, ki vključuje zmanjšanje porabe virov, uporabo obnovljivih virov energije, zmanjšanje količine odpadkov ter podpiranje lokalne proizvodnje in okolju prijaznih izdelkov.

2.) PROAKTIVNOST

Cilj te kompetence je aktivno iskanje priložnosti za izboljšave, pobude za trajnostne spremembe, zavedanje lastnih vlog v družbi in odgovornosti za trajnostni razvoj ter promoviranje trajnostnih življenjskih vrednot med vsemi deležniki.

Sklop kompetenc	Kompetenca	Pokazatelji kompetentnosti
2.) Proaktivnost	Aktivno sodelovanje pri varovanju okolja	- Aktivno vključevanje v dejavnosti, ki prispevajo k ohranjanju in izboljšanju okolja, kot so ločevanje odpadkov, zmanjšanje porabe energije in vode, uporaba obnovljivih virov energije, saditev dreves, sodelovanje v čistilnih akcijah, podpiranje trajnostnih praks v zaporskem sistemu, ozaveščanje drugih o pomenu varovanja okolja ter podpora pobudam za zmanjšanje onesnaževanja in ohranjanje naravnih virov.
	Zavedanje vlog in odgovornosti	- Individualna odgovornost. Prepoznavanje, da ima vsak posameznik vlogo pri ustvarjanju sprememb in da je odgovoren za svoja dejanja ter njihov vpliv na okolje in družbo. To lahko vključuje zmanjševanje osebne porabe virov, kot so voda, energija in odpadki, ter spodbujanje trajnostnih življenjskih slogov. - Korporativna odgovornost. Zavedanje, da imajo organizacije (zaporski sistem) pomembno vlogo pri trajnostnem razvoju s sprejemanjem trajnostnih praks v svoje poslovanje, vključno z zmanjševanjem ekološkega odtisa, izboljšanjem dobavne verige, uporabo obnovljivih virov in odgovornim ravnanjem z zaposlenimi, zaprtimi osebami in skupnostjo. - Vloga posameznika in zaporskega sistema v skupnosti. Zavedanje, da lahko skozi sodelovanje z lokalno skupnostjo, izobraževanjem in podporo trajnostnim projektom posamezniki in zaporski sistem prispevajo k trajnostnemu razvoju in tako pridobijo podporo v lokalni skupnosti. - Aktivna participacija: Zavedanje vloge za aktivno angažiranost za trajnostni razvoj, ki vključuje dajanje pobud, iniciativ idr.

		instrumentov, ki spodbujajo trajnostno upravljanje virov, varstvo okolja in družbeno pravičnost v zaporskem sistemu.
	Promoviranje trajnostnih življenjskih vrednot	- Spodbujanje trajnostnih praks pri vsakodnevnom delu s sodelavci in pri zaprtih osebah, ozaveščanje o pomenu trajnosti in motiviranje drugih za trajnostne pozitivne spremembe.

3.) ETIKA IN ODGOVORNOST

Cilj te kompetence je razvijanje sposobnosti premišljenega odločanja, ki upošteva časovni horizont posledic – posebej pomembno v institucionalno strukturiranem okolju, kot je zaporski sistem.

Sklop kompetenc	Kompetenca	Pokazatelji kompetentnosti
3.) Etika in odgovornost	Spoštovanje etičnih načel (okoljskih, socialnih in ekonomskih načel)	- Spodbujanje etičnih pristopov v smislu ohranjanja zdravega okolja in varovanja družbenih vrednot. - Prilagajanje učnih in delovnih metod glede na socialno ranljivost zaprtih oseb ob upoštevanju trajnostnih ciljev.
	Kratkoročna in dolgoročna odgovornost	- Razumevanje pomena kratkoročnega in dolgoročnega načrtovanja in trajnostne rabe virov v zaporskem sistemu. - Načrtovanje dejavnosti z upoštevanjem okoljskih, socialnih in ekonomskih učinkov v različnih časovnih okvirih. - Spodbujanje razmisleka med zaposlenimi in zaprtimi osebami o posledicah današnjih dejanj na prihodnost.

4.) INOVATIVNOST

Cilj te kompetence je uporaba ustvarjalnega razmišljanja za trajnostne rešitve znotraj omejenega institucionalnega okolja, kot je zaporski sistem.

Sklop kompetenc	Kompetenca	Pokazatelji kompetentnosti
4.) Inovativnost	Generiranje novih idej	- Sposobnost predlaganja novih idej znotraj zaporskega sistema. - Inovativnost in ustvarjalnost pri predlaganju novih metod in pristopov uvajanja in izboljšanja trajnostnih praks v zaporskem sistemu. - Sposobnost oblikovanja specifičnih aktivnosti, ki lahko prinesejo dodano vrednost v smislu trajnostnega razvoja za zaposlene in zaprte osebe. - Vzpostavitev odnosov, ki zaposlenim in učiteljem omogočajo izkazovanje določene vrste vedenja, ki ima za posledico izboljšanje trajnostnega razvoja.
	Iskanje kreativnih rešitev problema	- Samoiniciativnost pri iskanju rešitev, ki prispevajo k ohranjanju in izboljšanju okolja, kot so ločevanje odpadkov, zmanjševanje porabe energije in vode, uporaba obnovljivih virov energije, sajenje dreves, udeležba na čistilnih akcijah ipd.

5.) KOMUNIKACIJSKE VEŠČINE

Cilj te kompetence je jasna, prepričljiva in uključujuća komunikacija trajnostnih vsebin z različnim deležniki znotraj zaporskega sistema in z deležniki v okolju.

Sklop kompetenc	Kompetenca	Pokazatelji kompetentnosti
5.) Komunikacijske veščine	Prepričljivost	- Jasna in odprta komunikacija glede ozaveščanja o pomenu varovanja okolja ter podpora pobudam za zmanjšanje onesnaževanja in ohranjanje naravnih virov v zaporskem sistemu. - Sposobnost prepričevanja drugih o pomenu energetske učinkovitosti, varčevanja z vodo in drugih trajnostnih praksah.
	Prenos kompleksnih konceptov na preprost način	- Sposobnost posredovanja številnih in kompleksnih informacij na enostaven in vsem deležnikom sprejemljiv način. - Prilagoditev vsebine različnim deležnikom (sodelavcem, nadrejenim, zaprtim osebam, deležnikom v okolju). - Sposobnost in znanje uporabe IKT, slikovnih prikazov, zemljevidov, diagramov in drugih vizualnih pripomočkov za jasnejšo predstavitev vsebin o trajnostnem razvoju. - Sposobnost komuniciranja o kompleksnih energetskih konceptih na enostaven in vsem razumljiv način.

6.) TIMSKO DELO

Cilj te kompetence je sodelovanje z različnimi deležniki za skupno oblikovanje, izvajanje in iskanje rešitev za trajnostne prakse v zaporskem sistemu.

Sklop kompetenc	Kompetenca	Pokazatelji kompetentnosti
6.) Timsko delo	Multidisciplinarni pristop	- Zavedanje lastne vloge v timu, kolegialnost pri delu in odprta komunikacija s člani tima, predstavljanje lastnega mnenja ter poslušanje in spoštovanje mnenj drugih za trajnostni razvoj. - Spodbujanje in podpiranje odprte komunikacije z vsemi deležniki za doseganje zastavljenih ciljev v kakovostnem sodelovalnem okolju. - Poznavanje in spoštovanje različnih vlog in vedenj članov tima ter spodbujanje podporne komunikacije, vključenosti in potrditve vseh članov tima. - Sodelovanje z različnimi deležniki za povečanje energetske učinkovitosti in trajnosti v zaporskem sistemu.
	Inovativnost skozi izmenjave idej	- Izmenjave idej z različnimi deležniki za inovativne rešitve na področju zmanjševanje porabe virov, energetske učinkovitosti, varčevanja z vodo, zmanjševanja odpadkov, lokalne pridelave hrane v zaporskem sistemu in povezovanja z lokalnim okoljem.
	Učinkovitost pri reševanju izzivov	- Sposobnost učinkovitega doseganja vseh zastavljenih ciljev. - Sposobnost pravočasnega prepoznavanja izzivov glede izboljšanja trajnostnih praks in sposobnost pravočasnega odzivanja na te izzive. - Učinkovito reševanje trajnostnih izzivov, s timskim delom in sodelovanjem.

7.) SPOSOBNOST PRILAGODITVE NA SPREMEMBE

Cilj te kompetence je sposobnost prilagajanja novim zahtevam, spremembam zakonodaje ali institucionalnim prioritetam na području trajnostnega razvoja in odpornost na neželene vplive iz okolja ali zadržanosti različnih deležnikov na spremembe.

Sklop kompetenc	Kompetenca	Pokazatelji kompetentnosti
7.) Sposobnost prilagoditve na spremembe	Pripravljenost na spremembe	- Pripravljenost na sprejemanje sprememb glede trajnostnega razvoja, varovanja okolja, pravilne prehrane, izboljšanja zdravja in telesnih aktivnosti ter sposobnost hitrega prilagajanja nanje. - Sposobnost predvidevanja sprememb, predlaganja načinov prilagajanja spremembam in prevzemanja pobude pri obvladovanju sprememb, povezanih z varovanjem okolja in trajnostnim razvojem. - Učinkovito prilagajanje učnih metod in pristopov dela glede na novo zakonodajo, strategije ali okoljske razmere.
	Odpornost na neželene vplive	- Odpornost na različne zunanje vplive in zadržanost deležnikov (zaposlenih, vodstva, zaprtih oseb, lokalne skupnosti,...) - Sposobnost predvidevanja različnih odporov deležnikov do sprememb in hitrega odzivanja nanje. - Spodbujanje in opozarjanje na koristi uvajanja sprememb na osebni ravni, pa tudi na ravni zaporskega sistema in širše družbene skupnosti.

VIRI

Internetni viri

- European Commission, Joint Research Centre. (2022). GreenComp: The European sustainability competence framework. Publications Office of the European Union. (28. 4. 2024).
- European Commission, Joint Research Centre. (2020). LifeComp: The European framework for personal, social and learning to learn key competence. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3f6f0b29-81f6-11ea-aea8-01aa75ed71a1> (23. 4. 2024).
- European Commission, Joint Research Centre. (2016). EntreComp: The entrepreneurship competence framework. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9a1e5e8c-5a8c-11e6-9b08-01aa75ed71a1> (23. 4. 2024).
- UNESCO. (2020). Education for Sustainable Development: A roadmap. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802> (28. 4. 2024).
- UNESCO. (2021). Futures of Education – Learning to Become: A new vision for education. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707> (23. 4. 2024).
- OECD. (2020). OECD Learning Compass 2030: A framework for student learning outcomes. <https://www.oecd.org/education/learning-compass-2030/> (28. 4. 2024).
- CEDEFOP. (2018). Key competences for lifelong learning. European Centre for the Development of Vocational Training. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/3080> (23. 4. 2024).
- EPALE (E-platform for Adult Learning in Europe). (2021). Teaching sustainability to adult learners in prison context. <https://epale.ec.europa.eu/en/blog/teaching-sustainability-adult-learners-prison-context> (23. 4. 2024).

Analize in interni dokumenti projekta

- Cene Štupar – CILJ & Centar za izobrazbu. (2024). Seznam dobrih praks in predlogov na področju trajnostnega razvoja v zaporskih sistemih Republike Slovenije in Republike Hrvaške. Interni dokument projekta »First in – then out«.
- Cene Štupar – CILJ. (2025). Evalvacija pilotne izvedbe programa “Aktivacija za trajnostni razvoj” v Republiki Sloveniji. Interni dokument projekta »First in – then out«.
- Centar za izobrazbu. (2025.) Evalvacija pilotne izvedbe programa “Aktivacija za trajnostni razvoj” v Republiki Hrvaški. Interni dokument projekta »First in – then out«.